

Ağustos 2018 • Sayı: 4

Gazeteceid

İZLEME DEYİNCE AKLA GELEN DEĞİŞTİ!

Dr. Hülya DEMİRDİREK

Proje Yöneticisi

Başvuru süreci 2013'te başlayan ve 1 Mart 2017'de açılışı yapılan, Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi, bilgi ve tecrübenin üst üste konulup, elde edilen birikimle ne kadar üretken bir noktaya erişilebileceğinin çok iyi bir örneği oldu. CE-ID'in bundan önceki iki projesinde* oluşan ve olgunlaşan hak temelli izleme uzmanlığı ve bu uzmanlığın derinleştirilip yaygınlaştırılmasını mümkün kılan iş birliği ve kapasite artırımı bu projede de gerçekleşmeye devam ediyor.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi'ndeki vizyon, herkesin kendine yakın yerde, kendi yaşadığı, bildiği konularda söz

sahibi olmasının, korumayı ya da değiştirmeyi istediklerinin politikalara tercüme edilmesinin mümkün olduğu, hak savunuculuğunun yapılabildiği katılımcı bir demokrasi çerçevesini öngörüyor. Bu çerçevede kalıcı sonuçlar alınabilmesi için ilgili yerel ve merkezi kamu kurumları, belediyeler, sivil toplum ve akademisyenler arasında iş birliği gerekiyor. Bu iş birliği öngörüsündeki kamu kurumlarından biri, projenin paydaşlarından Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK). Birçoğumuzun son yıllarda farkına vardığı KDK'yı bu sayıda sorularımıza verdikleri cevaplarla tanıtıyoruz.

Bir sonraki sayıda da yerelde çalışmalarımıza katılan, hak temelli izleme yapan sivil toplum kuruluşlarını tanıtacağız. Umuyoruz ki sürdürülebilir hak temelli izleme alt yapısının kurulabilmesi için uzun zaman çalışıp bilgi ve tecrübe biriktirmiş kadın örgütlenmeleri ile yeni donanımlarla toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda faaliyet gösteren diğer sivil toplum kuruluşları arasında bu konuda çalışmaya istekli olanların sayısı artacak.

İzleme, mevcut durumu bilmeyi, mevcut durumu bilmek ise olanı ve olmayanı, hakkı

* Türkiye'de Hak Temelli İzleme: Sivil İzleme İnisiyatiflerinin Haritalanması ve İzlemede Toplumsal Cinsiyet Perspektifinin Güçlendirilmesi Projesi (Şubat 2014-Ağustos 2015)

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması: Geliştirici İzleme Projesi (Ağustos 2013 -Mart 2014)

olup da elinde olmayanı ve bunların cinsiyete göre ayrılmış dökümünü bilmeyi gerektiriyor. Bu ‘olan’ ve ‘olmayan’ kelimelerinin yanına sokak aydınlatması ya da çöplerin toplanması gibi temel kamusal hak ve hizmetleri ekleyince, hak temelli izlemenin aslında temel vatandaşlık haklarımız ile ilişkisi görünür olacaktır.

CEİD Gazete’nin Eylül 2017 sayısında Yıldız Ecevit, projenin önemini anlatırken cinsiyete duyarlı hak temelli izlemenin savunuculuk yapma, politika oluşturma ve toplumsal değişim ile ilgisini kurarak, hakların korunması için raporlama yapmanın, bu konularda bilgi ve veri toplanıp yaygınlaştırılmasının önemini vurgulamıştı. Bu sayıda ise hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşları ve kamu iş birliği ile yürütülen kapasite geliştirme konusunda ne kadar yol aldığımızı ve hangi etkinlikleri gerçekleştirdiğimizi özetliyoruz.

Projenin en önemli çıktılarından olan tematik alan haritalama raporları çalışması için tarihsel çerçevede durum tespiti yapılması ve zaman içinde karşılaştırma olanağı sağlayabilecek göstergeler oluşturulması gerekiyordu. Konularında yetkin akademisyenler, 10 alanda tematik haritalama raporu yazdılar. İki süpervizörün yönlendirmesiyle, ortak bir çerçevede temalara özel konularda uluslararası norm ve standartları incelediler ve belirlenen şablonlara göre mevcut durum analizi yaptılar. Her tematik alanda, Türkiye’nin imza attığı uluslararası anlaşmalar uyarınca hangi konularda ne gelişme gösterildiği ve hangilerinde ne eksikler olduğu belirlendi. Yazarların tematik alan raporları hakkında kısa bilgilendirmelerini sonraki sayfalarda bulabilirsiniz.

Rapor yazarları geniş kapsamlı çalışmaları sonucu öneriler düzeyinde, toplumsal cinsiyet eşitliği izleme göstergeleri oluşturdular. Öte yandan yereldaki dinamiklerin ve farklı pratiklerin, izlemeyi gerçekçi kılması için bilgi birikimine eklenmesi gerekiyordu. Aralık 2017’de tematik alan raporlarını yazan uzmanların konu uzmanlarına, konu uzmanlarının da proje illerindeki katılımcılara raporlardaki bilgileri aktardıkları ve tartıştıkları bir eğitim ve birikim oluşturma süreci başladı.

Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme ile başlayan eğitim çalışmalarına illerdeki kamu, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarından temsilciler katıldı. Her ilin CEİD proje yerel koordinatörü, ilgili STK’lar ve kamu kurumları ile yakın temasta bulunarak eğitimlere devam edebilecek ve yerel platformların oluşturulmasına katkıda bulunabilecek kurum temsilcilerinin bu sürece dahil olmalarını sağladı. Her ilde üç gün süren eğitimlere proje ekibinden Politika ve Savunuculuk Koordinatörü ve Proje Koordinatörü de eşlik etti ve eğitimlerden önce tanıtıcı sunumlar yapıldı.

Sivil toplum alanında ve yetişkin eğitiminde deneyimli konu uzmanları, eğitim verdikleri illerde yeni katılımcıların yanı sıra önceki çalışmalardan tanıdıkları sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle de karşılaştılar. Birçok kadın örgütünün, illerdeki çalışmalardan ve projelerden birbirlerini tanıyor olmaları iş birliği ortamını kolaylaştırdı. Katılımcılar arasında daha önce toplumsal cinsiyet eşitliği (TCE) eğitimlerine katılmış olan sivil toplum örgütü ve kamu kurumu çalışanı sayısı yük-

Tematik alan sayısı	10
Yazar sayısı	17
Süpervizörler	2
Yazım sürecinde gerçekleştirilen toplantı sayısı	11
Göstergelerin oluşturulması için yapılan ortak anlayış toplantılarıdaki katılımcı sayısı	276
Raporların toplam sayfa sayısı	1866
Raporlarda kullanılan toplam kaynak sayısı	1760
Raporlardan e-kütüphaneye yüklenen kaynak sayısı	810

Eğitim yapılan iller	Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kars, Trabzon
Eğitim sayısı	17
Eğitmen sayısı	12
Eğitimlerdeki katılımcı sayısı	431
Katılımcıların cinsiyet dağılımı	367 Kadın - 64 Erkek
Katılımcıların kurumlara göre dağılımı	Kamu: 212, STK:171, Belediye: 48
Eğitimler için hazırlanan sunum sayısı	16
Eğitim materyallerinin sayfa sayısı	23.554

sekti ancak hak temelli izleme konusunda yeterli bilgi sahibi değillerdi. Beklentiler konuşulurken 'TCE eğitimlerine çok katıldım ama izlemeyi heyecanla bekliyorum' diyenlerin olması konu uzmanlarını motive etti.

TCE ve hak temelli izleme eğitimleri tamamlandıktan sonra Ankara'da deneyim paylaşım toplantısı yapıldı. Proje uygulama illerinden gelen yerel koordinatörler ve eğitim katılımcıları deneyimlerini paylaştılar ve sonraki etkinlikler açısından faydalı önerilerde bulundular. Tematik alan haritalama raporlarının eğitim materyaline dönüştürülmesi, raporların yazarları ve konu uzmanlarının sıkı iş birliği ile mümkün oldu. Bu eğitimler de her ilde üç gün sürdü ve sonrasında Ankara'da ikinci deneyim paylaşım toplantısı yapıldı.

Bir dahaki sayıda yer vereceğimiz yerel izleme platformlarının (YEİP) planlamaları, ilk YEİP toplantısı ve Ankara Yerel İzleme Atölyesi Temmuz 2018'de tamamlandı. Projenin bir diğer önemli çıktısı olan Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi'nin varım çalışmalarını da

bir sonraki sayıda anlatacağız. Web ortamında eğitim portalı, e-kütüphane, uzman havuzu ve veri portalı ile izlemeyle ilgilenenlerin hizmetinde olacak merkezin yazılım çalışmaları yakında başlıyor.

Şimdiye dek gerçekleştirilen proje faaliyetlerine katılan kişilerin sayılarını yazı içindeki tablolarda sunduk. Amaca ve sonuca ulaşma konusunda yeterli olmasa da işleyişi gösteren bu sayılar, kayıt tutmanın izlemenin ilk adım olduğunu hatırlatıyorlar. Şu ana dek gerçekleştirilen 42 toplantıya 1371 kişi (bazıları birden fazla kere) katıldı. Bu toplantılar için 46 sunum hazırlandı. Tüm bunların niteliksel olarak ne kadar ve ne işe yaradığını, Ankara ve diğer illerdeki toplantılara olan ilgide ve katılımcıların çalışma enerjisinde görüyoruz. Yereldeki paydaşların, özellikle de sivil toplum örgütlerinin izleme platformlarına ne kadar sahip çıktığı başarının kısa vade göstergesi olacak. Dahil olmak ve bu alanda çalışmak isteyen hepimize kolav gelsin.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 2012 senesinde “idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla” görevlendirilerek kurulmuştur. Farklı alanlardan sorumlu kamu denetçilerinin yer aldığı organizasyonun başında Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç bulunmaktadır. Özellikle insan hakları, kadın hakları, sosyal hizmetler gibi alanlarda gösterdiği faaliyetlerden ötürü KDK, Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin işbirliğini güçlendirmeyi hedeflediği kurumlardan biridir. Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi bağlamında KDK ile yakın ilişkiler kurularak ortak çalışma alanlarının temeli atılmıştır. 15 Ağustos 2017 tarihinde Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ile insan haklarından sorumlu Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak ziyaret edilerek CEİD’in üstlendiği faaliyetler hakkında bilgi verilmiştir. KDK yetkilileri, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi’nin eğitim faaliyetlerine, ortak anlayış ve deneyim paylaşımı toplantılarına katılarak hak temelli izleme ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarında, sivil toplum ve kamu kurumları arasındaki işbirliğinin artırılmasına katkı sağlamıştır.

Gazete CEİD’in bu sayısında Kamu Denetçisi Celile Özlem Tunçak’a, KDK’nın faaliyetlerinin genel çerçevesi ve hak temelli izleme yapan sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yürüttükleri çalışmalar hakkında sorular yönelttik.

- *Başvuruların değerlendirme süreci hakkında bilgi verebilir misiniz?*

İdarenin işlem, eylem, tutum ve davranışları sonucu, hak ve özgürlükleri veya menfaatleri ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler Kurumu-muza başvuruda bulunabilmektedirler. Bu

çerçevede, bireylerin yanı sıra; şirketler, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, sendikalar vb. tüzel kişiler başvuru hakkına sahiptir. Ayrıca, tabiiyet ve mütakabiliyet (karşılıklılık) şartı aranmaksızın yabancı ülke vatandaşları da şikâyetlerini iletebilmektedirler.

Şikâyet başvurusunun insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması halinde, doğrudan hak ve özgürlüğün veya menfaatin ihlal edilmesi şartı aranmaksızın tüm gerçek ve tüzel kişilerbaşvuruda bulunabilirler.

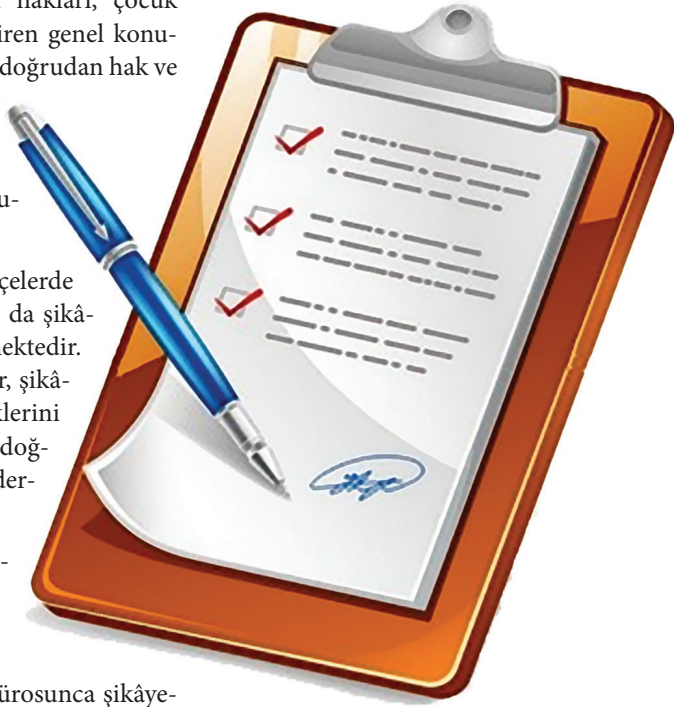
Ayrıca, illerde valilikler ve ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da şikâyet başvurusu yapılabilmektedir. Valilik veya kaymakamlıklar, şikâyet başvurusunu ve varsa eklerini en geç üç iş günü içerisinde doğrudan Kurumumuza göndermektedirler.

Şikâyet başvurusunun, Kurumumuz şikâyet bürosunca kayıt altına alınması sonrasında İlk İnceleme, Dağıtım ve Bilgilendirme bürosunca şikâyetin konusu ve alanı belirlenmekte ve başvuru ilgili Kamu Denetçisine havale edilmektedir. Kamu Denetçisi ise başvuruyu uzmana ileterek ön inceleme, inceleme ve araştırma sürecini başlatmaktadır.

Kurumumuza yapılan şikâyet başvurularının incelenmesi neticesinde Kurumumuzca aşağıda yer alan kararlar verilmektedir.

- Başvurunun Geçersiz Sayılması
- Birleştirme Kararı
- Gönderme Kararı
- İncelenemezlik Kararı
- Dostane Çözüm Kararı
- Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar
- Ret Kararı
- Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı
- Tavsiye Kararı

Kurumumuz, görev alanına girmeyen, şikâyet başvurusunda, bulunması gereken zorunlu hususları taşımayan, belli bir konuyu içermeyen, yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olan, sebepleri, konusu ve tarafları aynı olan ya da daha önce sonuçlandırılan başvurular için “**incelenemezlik kararı**” verilmektedir.

İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular için “**gönderme kararı**” verilmekte ve söz konusu başvuru ilgili idareye gönderilmektedir.

Şikâyetçinin başvurusundan vazgeçmesi, şikâyetçinin ölümü veya tüzel kişiliğinin sona ermesi, inceleme ve araştırma devam ederken şikâyet konusu hakkında dava açılması durumlarında ise Kurumumuz tarafından “**karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar**” verilmektedir.

İnceleme ve araştırma sonucunda şikâyet konusu iddianın yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde Kurumumuz tarafından “**tavsiye kararı**”, şikâyet konusu iddianın yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde “**ret kararı**”, şikâyet konusu iddiaların bir kısmının yerinde bulunduğu bir kısmının yerinde bulunmadığı kanaatine varılması halinde ise “**kısmi tavsiye kısmi ret kararı**” verilmektedir.

Kurumumuzun kuruluş amacı ve var olma sebebi dostane çözüm aramak ve bulmaktır. Bu doğrultuda yapılan katkı ve hizmetlerin düzgün ifade edilebilmesini teminen Resmi Gazetede yayımlanan değişiklik “**Dostane Çözüm Kararı**” eklenerek yürürlüğe girmiştir.

Kadın hakları:

Cinsiyet Ayrımcılığı

Kadın haklarına ilişkin diğer konular

Kadın ticaretinin önlenmesi

Kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar

Kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri

Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kadınlar

- Yılda ortalama ne kadar başvuru oluyor? Başvurulara ve kararlara yönelik istatistiki bilgiler topluyor ve bunları raporluyor musunuz?

- Verilen tavsiye kararlarının idare tarafından uygulanıp uygulanmadığı tarafınızca izleniyor ve raporlanıyor mu?

Kurumumuzca verilen tavsiye kararlarının takibi Araştırma, Takip ve Değerlendirme Bürosunca yapılmaktadır. Buna ilişkin raporlandırmalar 6 aylık ve yıllık kurum raporlarında yer almakta ve kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Takip eden dönemde de TBMM'ye sunulan yıllık raporda sonuçlara yer verilmektedir.

2013 yılından bugüne kadar toplam 41.982 başvuru yapılmıştır. Başvuru ve karar istatistikleri işlemlerinin etkin bir şekilde yapılması ve özellikle tavsiye kararlarının takibi-için 2017 yılı Mayıs ayında **Araştırma, Takip ve Değerlendirme Bürosu** oluşturulmuştur.

- Şikâyet başvurularının yüzde kaçını kadınlar tarafından yapılmış? Kadınların şikâyet başvurularında şiddet, eşitsizlik vb. konular var mı?

Şikâyet başvurularında cinsiyet ayrımı yapılmamaktadır. Kadın hakları alanında yapılan başvurular aşağıda yer alan alt alan başlıklarına göre değerlendirilmektedir.

- Hak temelli izleme yapan sivil toplum kuruluşları ile KDK'nin işbirliği ne şekilde ilerliyor?

Tablo - Yıllar İtibariyle Başvuru Sayıları

Yıl/Tarih	2013	2014	2015	2016	2017	Toplam
Toplam Şikâyet Sayısı	7.638	5.639	6.055	5.519	17.131	41.982

ŞİKAYET İNCELEME ANA SÜRECİ

01

Başvuruların Alınması ve İlk İncelemenin Yapılması

- *Başvurucunun Kaydı*
- *İlk İnceleme*
- *Dağıtım*
- *Bilgilendirme*

02

Ön İncelemenin Gerçekleştirilmesi

- *Ön İnceleme*
- *Geçersiz Başvuru*
- *Birleştirme Kararı*
- *Ayrırma Kararı*
- *İncelenemezlik Kararı*
- *Gönderme Kararı*

03

İnceleme ve Araştırmanın Yapılması

- *Bilgi ve Belge isteme*
- *Tanık Dinleme*
- *Bilirkişi Görevlendirme*
- *KVYO Kararı*
- *Dostane Çözüm*

04

Kararların Verilmesi

- *Tavsiye Kararı*
- *Ret Kararı*
- *K. Tavsiye K. Ret Kararı*

05

Kararların Takip Edilmesi

- *Tavsiye kararlarının Takibi*
- *K. Tavsiye K. Ret Kararlarının Takibi*
- *Gönderme Kararlarının Takibi*
- *Dostane Çözüm Kararlarının takibi*

Kamu Denetçiliği Kurumu özellikle 2017 başından itibaren kendisini şikâyet hakkı bulunan herkese tanıtmak amacıyla yoğun bir çaba içerisine girdi. Bu tanıtım kampanyalarında en önemli hedef kitlesi ve paydaşı STK'lar oldu.

STK'lar Kamu Denetçiliği Kurumu'nun toplu başvuru alabildiği paydaşlarındandır ve bu başvurular sayesinde birçok kişiyi ilgilendiren çözümler üretebilmektedir. Bu nedenle yaptığımız her faaliyette, hazırladığımız her raporda, masaya yatırdığımız her sorunun çözüm arayışında konuyla ilgili STK'larla mutlaka yüz yüze görüşmekteyiz.

Kurumumuz tarafından çeşitli konularda çalıştaylar düzenlendi. Örneğin Kadın Hakları Çalıştayı, Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet Çalıştayı, 28 Şubat Mağdurları Çalıştayı, Sporda Hak İhlalleri Çalıştayı gibi. Bu çalıştayların tümünde ilgili STK'larımızın temsilcileri en önemli katılımcılarımızdı.

Ayrıca illerimizde yaptığımız tanıtım toplantılarında, kadın, çocuk, genç ve engelli haklarıyla ilgili STK'larımız başta olmak üzere en önemli konuklarımız STK'lar olmuştur.

Kamu Denetçiliği Kurumu olarak her yıl, en az iki akademik dergi, üç ayda bir bülten ve

her çalıştay sonrasında çalıştay raporu yayınliyoruz. Tüm yayınlarımızda STK'larla birlikte gerçekleştirdiğimiz faaliyetler yer almaktadır.

Sonuç olarak Kamu Denetçiliği Kurumu hem tanıtım toplantılarında, hem çıkarılan yayınların dağıtımında, hem hazırlan raporların çalışmalarında hem de yapılan çalıştaylarda her zaman STK'larla ortak çalışılmaktadır. STK'lara kurumsal faaliyetlerimize katılımları için çağrıda bulunduğumuz gibi, STK'ların davetlerine de katılım sağlamaya özen göstermekteyiz.

- *Kurumun tanıtımını ne tür bir yöntem ile yapıyorsunuz? Özellikle de dezavantajlı grupların ulaşmasını artırabilmek adına yaptığınız çalışmalar var mı?*

Tanıtım faaliyetlerimizi üç ana grupta toplayabiliriz:

Birincisi illere giderek o ilin tüm taraflarını bir araya getirip onlara Kurumumuzu anlattığımız toplantılar: Bu toplantılara ilin idarecileri, muhtarlar ve STK temsilcileri davet edilmektedir. Toplantıda özellikle muhtarlar ve STK temsilcilerine serbest kürsü imkanı verilmekte ve konuşmacılara sorunlarını ilin idarecilerine doğrudan iletme şansı tanınmaktadır. Toplantılarda işitme engelliler için işaret dili tercümanı bulundurmaktayız.

Fiziksel engelliler için toplantı salonunda ve kürsü alanında mekanın erişilebilirliğini sağlıyoruz. İşitme engellilerin KDK'ya erişimini kolaylaştırmak için gönüllü olan KDK personeline işaret dili eğitim programı düzenledik.

İkincisi hak ihlaline uğrayan hassas kesimlere yönelik çalıştaylar: Bu çalıştaylarda temel sorunları kamuoyunun ve idarenin dikkatine sunma imkanını sağlıyoruz. Çalıştaylarda yapılan çalışmaları rapor haline getirerek kitaplaştırdık. Ayrıca sistematik temel hak ihlallerini tespit ettiğimizde, bu konuyu inceleyip özel rapor hazırlıyor ve ilgili idarelere gerekli düzeltmeleri yapmak üzere gönderiyoruz.

Üçüncü olarak da gelen başvurular içerisinde toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren konular olduğunda, bu konuyu çözüme kavuşturmak için çeşitli koordinasyon ve görüş alışverişi toplantıları yapıyoruz.

Kamu Denetçiliği Kurumu, çözüm oluştururken veya ortaya bir çözüm modeli sunarken idarenin bilgisine ve savunmasına başvurmuştur. KDK, idarenin görüşünü aldığı gibi STK'lardan da görüş ve öneri almaktadır. Bu çerçevede ulusal ve uluslararası mevzuatı da dikkate alarak çözüm önerileri oluşturmaya çalışmaktadır; çünkü çözümün vatandaşın lehine ve mağduriyeti giderici nitelikte olması temel ilkelerimizdir.

CEİD tarafından yürütülen Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi kapsamında belirlenen on temel alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durumu hakkındaki verilere dayanarak haritalama raporları hazırlandı. İstihdam, eğitim, kentsel haklar ve hizmetler, medya, sağlık hizmetleri, spor, kadına yönelik şiddet, insan/kadın ticareti, din hizmetleri ve siyasete katılım alanlarında hazırlanan haritalama raporlarının içerikleri hakkında yazarlarının sözlerine gazetemizde yer veriyoruz.

İSTİHDAM

Prof. Dr. Gülay Toksöz • Doç. Dr. Emel Memiş

İnsan haklarına dair bütün uluslararası sözleşmelerde çalışma hakkı, herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin yararlanabileceği temel bir insan hakkı olarak tanımlanmıştır. Dünyada sosyal adalet ve barışın sağlanması için insanların yoksulluğa karşı korunmaları ve yaşamlarını insan onuruna yakışan işlerin sahibi olarak

sürdürmeleri genel kabul görmüştür. Kadınların insan hakları açısından vazgeçilemez bir öneme sahip olan çalışma hakkı, eşitlik, ayrımcılık yasağı, adalet ve hakkaniyet gibi temel değerlere dayanır. Ancak tüm dünyada gelir karşılığı çalışma ile karşılıksız çalışmanın kadınlar ve erkekler arasında paylaşımında büyük eşitsizlikler vardır. Kadınların gelir getirici işlerde çalışma hakkından ne ölçüde yararlanabildiği ve ev içi emeğin adaletsiz paylaşımının bu hakkın kullanımını nasıl engellediğini ortaya koyacak çeşitli göstergeler geliştirilmiştir. İstihdam raporu tüm insan hakları sözleşmelerini imzalayan ve ulusal mevzuatında gerekli düzenlemeleri yapan Türkiye’de mevcut durumu toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden değerlendirmektedir. Kadınların işgücü piyasasındaki eşitsiz konumlarını çeşitli göstergeler aracılığıyla ortaya koymakta ve yeni göstergeler önermektedir.

EĞİTİM**Prof. Dr. Mine Göğüş Tan**

Rapor kapsamında, dünyada ve Türkiye’de kadınların eğitim hakkı talebinin tarihçesi incelenerek, bu hakkın kazanılmasındaki kilometre taşlarını oluşturan küresel ve bölgesel belgeler çerçevesinde, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin dayandığı normlar, standartlar ve ölçütler ortaya konuldu. Yerel mevzuatın ilgili insan hakları belgeleriyle uyumu konusunda temel

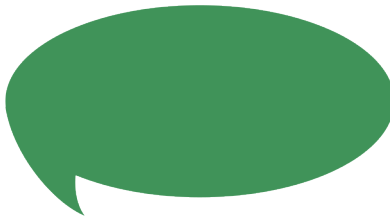
kanun metinlerinin yanı sıra yönerge ve yönetmeliklerin de toplumsal cinsiyet konusundaki içermeleri değerlendirildi. İlgili ve bağlı devlet kuruluşları ile yerel yönetimlerin misyon/vizyon beyanları, stratejik ve eylem planları ayrı ayrı tablolararak, eğitimle ilgili toplumsal cinsiyet eşitliği içermelerinin mevcudiyeti araştırıldı. Rapor da ayrıca, STK’lar tarafından gerçekleştirilen projelerin ve hazırlanan raporların, toplumsal cinsiyet duyarlılıkları haritalandı ve CEDAW Tavsiyeleri bağlamında Türkiye’de çeşitli birimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik hizmet içi eğitimler de ele alındı. CEİD için geliştirilen göstergeler kapsamında, okur-yazarlık, okullulaşma, eğitimin türlerinde ve çıktılarındaki eşitsizlikler, milli eğitim politikalarında, ders program ve kitaplarında ana akımlaştırma konusundaki eksiklere odaklanıldı. Hak temelli izlemede kullanılabilecek olan göstergeler, ilgili veri kaynaklarını ve veri toplama yöntemlerini de içerek şekilde tablolaştırıldı.

**DİN HİZMETLERİNE
ERİŞİMDE
TOPLUMSAL
CİNSİYET EŞİTLİĞİ**

**Prof. Dr. Serpil Sancar • Dr. Mine Yıldırım
Dr. Özgür Çınar • Dr. Zehra Yılmaz • Dr. Hilal Arslan**

Din ve vicdan özgürlüğünün dil, ırk, sınıf, inanç, bölge ve cinsiyet farkı olmaksızın herkes için var olabilmesi, insan haklarıyla ilgili evrensel normların en önemlilerinden biridir. Din ve vicdan özgürlüğünün kullanılmasında, temel insan hakları normlarından olan toplumsal cinsiyet eşitliğine de riayet edilmesi gerekmektedir. Oysaki din ve vicdan özgürlüğü ile toplumsal cinsiyet eşitliği normlarının kesişim alanında yeterli netlikte normatif düzenleme bulunmamaktadır. Din ve vicdan

özgürlüğünün önemli düzenleme alanları, ibadet, dini eğitim ve dini ritüellere serbestçe katılım haklarıdır. Özgürlüklerin kullanılmasında, dini kurum ve faaliyetlerin yönetilmesinde kadınların ve erkeklerin eşit katılımının sağlanması önemlidir. Kamusal alanda din hizmetlerinin sürdürülmesinde kadın haklarına riayetin sağlanması; dini toplulukların kendi içlerinde dini kurallara uyumun yaratabileceği kadın hakları ihlallerinin izlenerek önlenmesi gereklidir. Dini giysilerin giyilebilme serbestliği, ebeveynlerin çocuklarına kendi tercih ettikleri dini eğitimi alabilmeleri gibi farklı konular da gündeme gelmektedir. Bu konularla ilgili temel yaklaşım cinsiyetçi basmakalıp düşünce ve davranışların dini düşüncelerle savunulmasının önüne geçilmesi ve dini düşüncelerin cinsiyetçi ve kadın haklarını ihlal edecek bir içerikte olmasının kesin olarak engellenmesi gereğidir.

KENTSEL HAKLAR VE HİZMETLER

**Dr. Özgün Akduran • Doç Dr. Ayşegül Yakar Önal
• Prof. Dr. Gülay Günlük Şenesen**

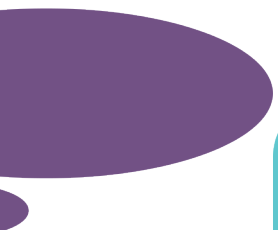
Kentsel hizmetler; barınmadan, ulaşım ve hareketliliğe, kentsel hizmetlerin planlanması ve uygulanması süreçlerine katılma olarak sağlayan kentsel demokrasiden, kent yaşamındaki güvenliğe ve kentsel hizmetlere erişim olanaklarına kadar geniş bir yelpazede, bir insan hakkı olarak, kent hakkı teminde ele alınmıştır. Türkiye’de mevcut mevzuat ve ilgili politika belgeleri haritalanmış; belgelerinin uluslararası insan hakları belgeleri ile uyumu yapısal olarak izlenmiş ve bu alanda ortaya çıkarılacak öneri ve iyileştirmelerin hangi zeminde yapılabileceği, bir durum analizi ile sunulmuştur. Raporun önemi, sayılan beş konuda daha önce uluslararası alanda temel insan hakları belgeleri ile belirlenmiş olan norm ve standartlardan yola çıkarak Türkiye için kentsel haklar ve hizmetler alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin durumunu izlemeye ve düzeyini ölçmeye imkân verecek 89 göstergeden oluşan bir gösterge seti önermesidir. Rapor, Türkiye’de bu konuda faaliyet yürüten sivil toplum örgütlerinin, toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı izleme yapmada kullanabilecekleri bir kaynak olarak önemli bir boşluğu dolduracaktır. Rapor sadece önerilen özgün göstergelerin listelenmesi ile sınırlı kalmamakta, ayrıca bu göstergelere hangi veri kaynaklarından erişilebileceği ve nasıl sunulacağına dair bilgiyi de içermektedir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Doç. Dr. İlknur Yüksel Kaptanoğlu

Temel nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak görülen kadına yönelik şiddet, raporda bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık olarak tanımlanmıştır. Çalışma kapsamında, insan hakları belgeleri, uluslararası sözleşmeler taranmış ve uluslararası standartlar ve ölçütler bu bağlamda değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda belirlenen “eşitlik”, “insan haklarına saygı”, “şiddetsizlik”, “ayrımcılık yasağı”, “toplumsal cinsiyet eşitliği”, “kadınların güçlenmesi” ve “gerekli zöeni gösterme” normları yapısal izleme için bir çerçeve oluşturmuştur. Türkiye’de kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddeti ortadan kaldırmayı hedefleyen kanunlar, genelgeler ve yönetmelikler gibi politika belgeleri ile kurumların strateji planları bu bağlamda değerlendirilmiştir. Yapısal izlemeye ek olarak, uluslararası ve ulusal düzeyde bu alandaki veri kaynakları ve göstergelere ilişkin bilgi sunulmuştur. Halen kullanılan mevcut göstergelerin yanı sıra, Türkiye’de verisi toplanan ancak kullanılmayan göstergeler ile yeni göstergelere ilişkin önerilere yer verilmiştir. Hak temelli bir izleme için gerekli olan bu göstergelerin oluşturulması, tartışılması ve hesaplanması, kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğine dikkat çekmektedir. Politikaların veri temelli bir bakış açısıyla üretilmesinin baskın olduğu yirmi birinci yüzyılda, önerilen göstergelerin izlenmesi şiddetin ortadan kaldırılması hedefine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

SAĞLIK
HİZMETLERİ

Prof. Dr. Ayşe Akın • Öğr. Gör. Ezgi Türkçelik

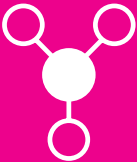
Sağlık hizmetleri raporunda, sağlık hakkının hayata geçirilmesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde izleme yapabilmek için gerekli çerçevenin sunulması ve izlemeye kaynaklık edecek göstergelerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sağlık alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından kritik alanlar; sağlık yasaları, politika ve stratejileri, sağlıkta hizmet sunumu, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, kadınlara yönelik şiddet ve çocuk yaşta evlilikler olarak belirlenmiştir. Bu kritik alanların her biri için belirlenen standartlar ve bu standartların hayata geçirilip geçirilmediğine ilişkin izlemeye kaynaklık edecek göstergeler de raporda sunulmuştur. Bu rapor, sağlıkta toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla çalışanlara, standart, kıyaslanabilir bir izleme çerçevesi ve sistematigi sunmakta; göstergeler üzerinden izleme yapmanın gereğini Türkiye için bağlayıcı olan uluslararası sözleşme ve politika belgeleri temelinde göstermektedir. Rapor aracılığıyla, sağlık hakkının artarak yaşama geçirilmesi, kazanımların korunması ve Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmiştir.

SPOR

Prof. Dr. Canan Koca

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında hazırlanan Spor Alanı Raporunun amacı, Türkiye’de spor alanının toplumsal cinsiyet eşitliği haritasının çıkarılması ve bu alanda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik göstergeler geliştirilmesidir. Bu amaç, spor alanındaki uluslararası ve ulusal politika belgelerinin ve Türkiye’ye ait mevcut durum verilerinin toplumsal cinsiyet analizi temelinde gerçekleştirilmiştir. Rapor, sporda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışan araştırmacılara, eşitsizliğin yaşandığı stratejik alanları ve eşitsizliğin göstergelerini sunarak bir araştırma çerçevesi sağlamaktadır. Bununla birlikte, içerdiği mevcut durum verileriyle Türkiye’de spora katılım, sporda liderlik, antrenörlük, hakemlik, sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddet, spor medyası ve spor eğitimi alanlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğunu ortaya koyarak, eşitsizliklerin hangi alanlarda ne tür yollarla çözülebileceğine dair bir yaklaşım da sunmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de spor alanında herhangi bir izleme ve değerlendirme faaliyetinin yapılmadığını görülmektedir. Bu rapor, sadece sporda toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler alanında değil; diğer alanlarda da gerçekleştirilecek izleme değerlendirme faaliyetleri için bir sistematik sunma potansiyeline sahiptir.

SİYASAL
KARARLARA EŞİT
KATILIM HAKKI
VE TOPLUMSAL
CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Prof. Dr. Serpil Sancar

İnsan hakları ile ilgili evrensel normlarının en önemlilerinden biri ülke vatandaşlarının kamu yönetimine ve farklı alanlarda siyasal kararlara eşit katılma hakkıdır. Siyasal kararlara eşit katılım hakkı bir ülkede yaşayan farklı dil, din, gelir, yaştaki vatandaşların hakkı olduğu kadar aynı zamanda kadın ve erkeklerin de hakkıdır. Siyasal karar deyince çok farklı boyutlarda kurumsal ve işlevsel faaliyetler akla gelir. Siyasal partilerin her kademesinde üye ya da yönetici olmak; seçimlerde aday ve seçilen temsilci olmak; kamu kurumlarında bürokrasinin üst

MEDYA**Prof. Dr. Seçil Bükcr**

Haber medyası ile sınırlandırılan raporda Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası mevzuatta hak temelli, cinsiyet eşitliğini öngören normlar tarandı ve bu normların yerel mevzuatta karşılığının bulunup bulunmadığına bakıldı. Buna bağılı olarak düzenlemeler yapıp yapılmadığı, saptanan göstergeler temel alınarak haritalandı. Medya alanında hak ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelli talepleri gündeme getiren, projeler gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına bakıldı. Bununla birlikte haber medyasında ve meslek örgütlerinde emek süreçlerine ve içeriklere ilişkin toplumsal cinsiyet eşitliği temelli düzenlemeler ve uygulamalar bulunup bulunmadığı araştırıldı. Bu çalışmada medya sektöründe ve medya sektörü aracılığıyla tüm toplumda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaşama geçirilmesini sağlayabilecek düzenlemelerin yapıp yapılmadığının ortaya çıkarılması amaçlandı. Uluslararası normlara göre, medya sektörünün işleyişi ve bu işleyişin sonunda ortaya çıkan medya içeriğinin ve medya sektöründeki istihdam koşullarının toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan haklarıyla bağdaşmadığı alanları tespit ediyor. Rapor, Türkiye'de medya sektörü ve medya aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık yaratılması konusunda kılavuz niteliği taşıyor.

**İNSAN/KADIN
TİCARETİ****Dr. Öğretim Üyesi Emel Coşkun**

Türkiye'de Katılımcı Demokrasi'nin Geliştirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzlenmesi Projesi kapsamında hazırlanan İnsan/Kadın Ticareti Raporu da toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan ilişkili olan, kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları cinsel sömürü amacıyla insan ticareti, kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi, hizmet ettirilmesi gibi toplumsal cinsiyete dayalı insan ticareti biçimlerine odaklanmakta ve bu alanda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük sebep olarak görüldüğü, kadınların ve kız çocuklarının ticareti ile mücadelede, devletlerin, insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yükümlülüğü, ancak sivil toplum ile işbirliği içinde ve ortak bir anlayışın geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu raporun da amaçlarından birisi, toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izlemeyi kolaylaştırarak bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin savunuculuklarını güçlendirmek ve toplumsal dönüşüme hizmet etmektedir. Rapor insan ticareti ile mücadele alanında uluslararası sözleşme ve belgelere dayanarak mevcut normlara ve standartlara işaret etmekte bu çerçevede Türkiye'deki yasal, politik ve uygulamadaki çalışmaları değerlendirmek için insan/kadın ticareti alanında geliştirilen göstergelerle hak temelli izlemeyi olanaklı kılacak bir rehber sunmaktadır.

kademelerinde yönetici olmak; doktor, avukat, hakim gibi mesleklerde meslek örgütlerinin yönetim kurullarında yer almak gibi kadar çeşitli konum ve karar mercilerinde bulunmak siyasal kararlara katılımın bir parçasını oluşturur. Siyasal kararların en stratejik olanları elbette polis, asker, savcı, vali, kaymakam, general, ordu komutanı gibi doğrudan "devlet adına zorlayıcı erk kullanan" konumlarda verilen kararlardır. Yani devlet yönetiminde doğrudan eşit yer almak toplumsal cinsiyet eşitliğinin en önemli göstergelerindendir. Siyasal kararlara eşit katılım hakkı çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesine yardımcı olmak amacıyla hazırladığımız haritalama raporu ve izleme göstergeleri, öncelikle yukarıda belirtilen alanlarda, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl gerçekleştiğini, yaşanan sorunları ve uygulamada dikkate alınması gereken önerileri saptamaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ İÇİN 60 ADIM

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı başta Anayasası olmak üzere imzaladığı uluslararası sözleşmeler ve ulusal yasalar aracılığıyla taahhüt etmiş olan Türkiye, yürütülen çalışmalara karşın toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan uzakta bulunuyor.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği tarafından yürütülen Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi kapsamında yazılan raporlar, spordan sağlığa, eğitimden istihdama, on değişik alanda mevcut durumu uluslararası norm ve standartlara uygun bir biçimde ortaya koyuyor.

Avrupa Birliği tarafından finanse edilen, yararlanıcı kurumu T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı olan proje, oluşturulan kamu politikalarının toplumsal cinsiyete duyarlılığını ölçen, değerlendiren ve izleyen göstergeler oluşturmayı, uygulayıcı kamu kurumlarının ve STK’ların toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme kapasitelerini geliştirmeyi hedefliyor.

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için farklı alanlarda pek çok adım atılması gerekiyor. Bu tavsiyeler, Pekin Deklerasyonu, CEDAW Sözleşmesi, İstanbul Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Habitat ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Dünya Sağlık Örgütü’nün standartları gibi uluslararası belgelere dayanıyor.

MEDYA

1. Kadınların cinsiyetçi bir söylem ile medyada yer almasının önüne geçilmelidir.
2. Medyada nefret ve cinsiyet temelli şiddetin herhangi bir biçime teşvik edilmemesine yönelik yasal bir çerçeve benimsenmelidir.
3. Medyada kadının dengeli ve klişeleşmiş olmayan imajlarına yer verilmesini sağlamak için, mesleki standartlar ve diğer mekanizmalar geliştirilmelidir.
4. Haber içeriklerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken bir bakış açısı yerleşmelidir.

Kadınlarla ilgili haberlerin %70'i şiddet içerikli olmuştur. Kadınların başarıları ile ilgili haber oranı ise %30'da kalmıştır.

5. Kadın çalışanların medyadaki varlığı, kadınlara ilişkin haberleri etkilediğinden bu oran artırılmalıdır.

Türkiye'de gazetecilerin %83'ünün erkek %17'sinin de kadındır. Televizyon kanallarında çalışan kadın gazeteci oranı %16'dır.

Gazetecilerin haber ürettikleri alana göre dağılımına bakıldığında kadın gazetecilerin ekonomi haberciliği alanındaki oranı %25, toplumsal ve yasal konulara ilişkin habercilik alanındaki oranı %18 olarak ifade edilmiştir. Suç ve şiddet haberciliği (polis muhabirliği) ise kadın gazetecilerin oranı %6'dır.

6. Kadınların medya yönetimi görevlerindeki oranı artırılmalıdır.

Gazete künyelerinin %19'unun kadın, %81'inin erkek olduğu görülmüştür.

SPOR

7. Faal ve lisanslı sporcu kadın sayılarının tüm dallarda artırılması için sistemli çalışmalar yapılmalıdır.

Buz pateni, voleybol, jimnastik, dans sporları, binicilik dışındaki tüm spor dallarında erkeklerin oranı kadınlardan fazladır.

8. Spor kurumlarının karar alma mekanizmalarında kadınların sayısı artırılmalıdır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı erkek üst düzey yönetici (Bakan, Bakan Yardımcısı, Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları) oranı: %100

Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürü oranı (78 il): %100 Erkek

Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürü oranı (54 il): %2,5 Kadın / %97,5 Erkek

9. Spor kurumlarının yönetim pozisyonlarında kadınların sayısı artırılmalıdır.

Spor Federasyonu başkanı oranı (60 federasyon): %5 Kadın / %95 Erkek

Spor Federasyonu yönetim kurulu üyeleri oranı (59 federasyon): %3 Kadın / %97 Erkek

10. Türkiye'de üniversitelerin spor bilimleri fakülteleri ve beden eğitimi spor yükseköğretim kurumlarının bölümlerinde erkek öğrencilere, kadınlardan daha fazla kontenjan ayrılmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için bu uygulamaya son verilmelidir.

2016-2017 eğitim öğretim dönemine ilişkin verilere göre SBF'de kayıtlı öğrencilerin %31'i kadın ve %69'u erkek; BESYO/SBT-YO'da kayıtlı öğrencilerin %32'si kadın ve %68'si erkektir.

11. Kadınlara erkeklerle eşit ödül, ödül parası ve ikramiye verilmelidir.

İSTİHDAM

12. Kadınların istihdamı ve ekonomik bağımsızlıkları desteklenmelidir.

Türkiye'de her yüz kadından ancak 28'i istihdamda yer alıyor.

Çalışan kadınların dörtte biri çalışmaları karşılığı bir gelir elde etmeksizin ücretsiz aile işçisi olarak çalışıyor.

13. Kadınlar insan onuruna yaraşır ve sosyal güvenlik kapsamında olan adil ücretli işlerde çalışmalıdır.

Çalışan her yüz kadından 44'ü herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değil.

14. Düşük gelirli kadınların iş bulabilmele-
rine yönelik hizmetlere, mesleki eğitim
ve iş piyasalarına, bilgiye ve teknolojiye
ulaşmaları sağlanmalıdır.

15. Bakım hizmetlerinin sorumluluğu sadece
kadınların değil tüm toplumun ve erkek-
lerin paylaşması gereken bir sorumluluk-
tur. Çocuk, yaşlı, engelli ve hasta bakımı
kamusal bir hizmet olarak ele alınmalıdır.

16. İşyerlerinde kreş hizmeti verilmesi zo-
runluluğu kadın çalışan sayısı üzerinden
değil, toplam çalışan sayısı üzerinden
planlanmalıdır.

17. Mesleki eğitime katılan kadınların işe
yerleştirilmesi için özel destekleyici ön-
lemler alınmalıdır.

*İŞKUR kayıtlarına göre 2016'da kayıtlı 2.4
milyon işsizinin %48'i kadın.*

*İŞKUR mesleki eğitim kurslarına katılan-
ların %66'sı kadın, ancak kadınların sade-
ce % 22'si bir işe yerleştirilirken, erkekler
de bu oradan % 44'tür.*

18. Kadınların ekonomik kapasiteleri, ticari
ağları güçlendirmeli ve kadın girişimci-
liği desteklemelidir. Kadın girişimciliğine
yönelik destekler, sadece mikro kredilerle
sınırlı kalmamalı, başarılı iktisadi işlet-
melerin kurulmasını sağlayacak yeterli
destek sunulmalıdır.

*Türkiye'de her 100 erkek işverene karşılık
sadece 1 kadın işveren var.*

*Kendi hesabına çalışan her 10 erkeğe kar-
şılık 2 kadın var.*

19. İstihdama ilişkin her türlü ayrımcılık or-
tadan kaldırmalıdır. İşe alım süreçlerinde
ayrımcılığın önüne geçilmeli, kadınların
doğum ve benzeri nedenlerle işten çık-
arılmaları önlenmelidir.

20. Eşit işe ve eşdeğer işe eşit ücret ödenmeli-
dir. Ücret eşitsizliklerinin önüne geçilme-
lidir.

*Kadınlar her eğitim düzeyinde erkeklerden
daha düşük ücret almaktadır.*

*Yüksek öğretim mezunu kadınlar erkekle-
rin kazandığının %75'ini kazanmaktadır.*

21. Kadınlar, çalışanlar arasındaki oranlarına
uygun şekilde yöneticilik pozisyonunda
yer almalıdır.

*Her 100 erkek yöneticiye karşılık 18 kadın
yönetici var.*

22. Kadınlar ve erkekler için çalışma ve aile
sorumluluklarının uyumlu olmasına yö-
nelik politikalar geliştirilmeli, uygulamalar
yaygınlaştırılmalıdır.

*Kadın işçilere analık izninin bitiminden
itibaren isteği halinde 6 aya kadar ücretsiz
izin kullanma hakkı verilmektedir. Aynı
hak erkek işçiler için tanımlanmamıştır.*

23. Kadınların mesleki eğitimlere katılımları
ve işte yükselmeleri önündeki –özellikle
aile sorumluluklarından kaynaklı- engel-
ler ortadan kaldırılmalıdır.

KENTSEL HİZMETLER

24. Engelsiz kentler inşa edilmelidir.

Bakımları çoğu kez kadınlar tarafından yapılan çocuklar, yaşlılar ve engellilerin yaşamını kolaylaştıracak altyapı geliştirilmelidir. Kaldırımlar, yollar, trafik ışıkları buna göre tasarlanmalıdır.

25. Güvenli ulaşım için toplu taşıma yeniden düzenlenmeli, toplu taşıma hizmetleri 24 saat kesintisiz verilmelidir.

26. Kadınların gece saatlerinde duraklar arasında inmelerine imkân sağlanmalı, yürüme mesafeleri kısaltılmalıdır.

27. Parklarda, sokaklarda ve alt geçitlerde endişe yaratan kör noktalar tespit edilip aydınlatılmalıdır.

28. Mor Bayrak uygulaması teşvik edilmelidir.

Mor Bayrak: Toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun hizmet veren kurumlara verilmektedir. Örneğin çocuk bakım odası olan restoranlar, oyun alanı olan işletmeler.

İNSAN / KADIN TİCARETİ

Türkiye’de kadın ticareti, cinsel sömürü ve fuhuş yaptırmak amaçlı kadın ticareti ve kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi ya da evlatlık verilmesi şeklinde olabiliyor. Özellikle göçmen, sığınmacı ve

mülteci kadınlar ve kız çocukları insan ticareti riski altında bulunuyor. İnsan ticareti mağduru olarak 2005 -2017 yılları arasında kayda geçen 1.730 kişinin yüzde 99’u cinsel sömürü amaçlı insan ticaretine maruz kalan göçmen kadınlar ve kız çocukları. Türkiye’de küçük yaşta kız çocuklarının evlendirilmesi de, çocuğun çaresizliğinden yararlanıldığı için insan ticareti kapsamında değerlendiriliyor.

29. İnsan ticaretinin önlenmesinde kadın ve çocuklara özel önem verilmelidir. Kadın ve çocukların ticaretini teşvik eden her türlü talebin azaltılması amacıyla politikalar geliştirilmeli, özellikle mağdurların sunduğu hizmetlerden yararlanan üçüncü taraflar cezalandırılmalıdır.

30. İnsan ticaretine karşı, kamu çalışanları ve topluma yönelik farkındalık yaratıcı bilgilendirme, eğitim ve medya kampanyaları yapılmalıdır.

31. İnsan ticareti mağdurlarının topluma kazandırılması ve iyileştirilmesi için yasal yardım ve gizliliğe önem veren sağlık hizmetleri sunulmalıdır.

32. İnsan ticareti için paravan işlevi görebilen evlilik büroları, iş bulma ve turizm acenteleri, oteller ve eskort servisleri gibi işyerlerinin lisansları ve faaliyetleri denetlenmelidir.

EĞİTİM

33. Kadınlar arasındaki okumaz yazmazlık ortadan kaldırmalıdır.

Türkiye’de 2000 yılı için konulan kadın okuryazarlığını %100’e ulaştırma hedefi gerçekleştirilememiştir. TÜİK’e göre bu oran erkekler için %98 ve kadınlar için %91’de kalmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranı, erkeklerden 5 kat fazladır.

34. Kadınların, bilim ve teknolojiye ulaşabilirliği ve eğitimlerini sürdürmeleri; kız çocukları ve kadınlar için yaşamboyu eğitim ve öğrenim imkanı sağlanmalıdır.

OECD ülkeleri arasında Türkiye, 3 ve 4 yaş grubu eğitime erişim oranının en düşük olduğu ülkelerden biridir. Birçok OECD ülkesinde erişim düzeyi %95’in üzerindeyken, Türkiye’de bu oran %60’ın altında kalmıştır.

2012’de 4+4+4 düzenlemesine geçilmiş ve ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Açık öğretim liselerine devam eden öğrenciler izlenerek, bu uygulamanın kız öğrencilerin yaşlarıyla birlikte eğitim görme hakkına engel teşkil edip etmediği tespit edilmelidir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine göre 2030’a kadar bütün kadınların ve erkeklerin yükseköğretime eşit biçimde erişimlerinin sağlanmasını gerekmektedir. 2017’de TÜİK verilerine göre yüksekokul veya fakülte mezunu olanların oranı erkeklerde %18 kadınlarda %13’tür.

35. Meslek liselerinde okuyacak kız çocukları; bıçkı, dikiş, sekreterlik gibi geleneksel alanlara değil, bilgisayar ve bilgi teknolojileri gibi günümüzde yoğun olarak talep gören alanlara yönlendirilmelidir.
36. Meslek liselerinde verilen eğitimin işgücü piyasasının talepleriyle bağlantısı iyi kurulmalı, meslek lisesi mezunu kadınlar arasında görülen yoğun işsizliğin önüne geçilmelidir.

37. Okullarda okutulan ders kitaplarındaki cinsiyetçi ifadeler kaldırılmalıdır.

38. Eğitim sisteminden başlayarak, cinsiyete dayalı iş bölümü yaklaşımını ortadan kaldıracak önlemler alınmalı, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı okul öncesi ve ilköğretimden itibaren müfredatın bir parçası olmalıdır.

39. Kadınların istihdama katılmasında üniversite eğitiminin önemli olduğu tespit edilmiştir. 81 ilde üniversitelerin kurulmuş olması bir avantaj olarak değerlendirilmelidir.

SAĞLIK

40. Anne ölüm oranları azaltılmalıdır. Anne ölüm oranlarının azaltılması için doğum öncesi ve sonrası bakım ve acil doğumla ilgili hizmetlerin verilmesinde bölgeler arası farklılıklar giderilmelidir.

Türkiye’de Sağlık Bakanlığı 2017 verilerine göre anne ölüm oranı yüz bin canlı doğumda 15 ve anne ölümlerinin yüzde 62’si önlenabilir nedenlerle gerçekleşmektedir.

41. Çocuk anneliği ortadan kaldırılmalıdır.

Erken evlilikler ve bunlara bağlı doğumlar kadın sağlığını olumsuz etkilemektedir. Her yüz kadından yedisi 18 yaşından önce evlenmekte ve beşi 18 yaşından önce doğum yapmaktadır.

42. Kız çocuklarını cinsel taciz, istismar, alınıp satılma ve şiddet dâhil her türlü tacizden koruyacak yasal önlemlerin hayata geçirilmesi gerekmekte ve kız çocuklarının yasal korumanın yanı sıra sağlık hizmetlerinden ve diğer yardımlardan eşit biçimde yararlanmaları sağlanmalıdır.

43. Kadınların ve erkeklerin, cinsel sağlık ve üreme sağlığı dâhil tüm sağlık hizmetlerine erişimlerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA 2013) verilerine göre her üç aile-

den biri aile planlaması hizmeti alamamaktadır.

Aile planlaması ya da kürtaj hizmeti kamuya ait sağlık kuruluşlarında mevcut yasaya rağmen verilmemekte ya da en az düzeyde tutulmaktadır.

44. Her yaştan ve her gruptan kadın ve erkek, maliyeti uygun ve kalitesi yüksek birinci basamak aile planlaması hizmetlerinden faydalanabilmelidir.
45. Sağlık hizmetleri, kadınların kendi hayatlarını yönetme, mahremiyet ve rızaları gözetilerek sunulmalıdır.

SIYASİ KATILIM

Siyasi ve kamu karar alma mekanizmalarına kadın ve erkeklerin dengeli katılımlarının sağlanması için hangi karar alma organında olursa olsun kadın ve erkeklerin temsilinin %40'ın altına düşmemesi gerekir.

46. Kamu politikaları ve hizmetleri cinsiyet eşitliği bakış açısıyla oluşturulmalı ve yerine getirilmelidir. TBMM ve belediye meclislerinde kadınlar daha fazla yer almalıdır.

Ulusal parlamentolarda kadın temsilci oranı Parlamentolar Arası Birlik'in (IPU) 2017 verilerine göre dünyada ortalama %24 ve Avrupa'da %27 oldu. Türkiye %14 ile dünya ve Avrupa ortalamasının altında yer almaktadır.

Belediye meclisinde kadın oranı ise %11 iken erkek oranı %89'dur.

47. Kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda daha çok kadın yer almalıdır.

Devlet Personel Başkanlığı 2017 verilerine göre kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen personelin %37'si kadın olmasına rağmen kamu kurumları yöneticilerinin içinde kadın oranı, (daire başkanı ve üstü) %11'dir.

48. Üst kurullarda kadınlara yer açılmalıdır.

Rekabet Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu,

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Bankacılık Denetleme Ve Düzenleme Üst Kurulu, Din İşleri Yüksek Kurulunda başkan ve başkan yardımcısı düzeyinde **hiç** kadın yönetici yoktur.

49. Siyasi partiler daha fazla kadını aday göstermelidir.

2018 Genel Seçimlerinde siyasi partiler tarafından gösterilen adaylar arasında kadın aday oranı %20,4'tür. İlk 3 sırada yer alan kadın adayların oranı %13,9'dur.

2018 Genel Seçimleri sonucunda TBMM'de kadın oranı %17,1'dir. 600 milletvekilinin 103'ü kadındır. 2018 Genel Seçimlerinde 47 ilden kadın milletvekili seçilmiştir.

50. Ekonomi yönetiminde kadınlar yer almaktadır.

Sanayi ve işveren meslek örgütleri yönetimlerinde kadın yönetici yoktur: TÜSİAD, TOBB, TESK, MÜSİAD'ın başkan ve başkan yardımcıları düzeyinde hiç kadın yönetici yoktur.

Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemesine göre borsada işlem yapan şirket yönetim kurullarında kadın üye oranının %25'ten az olmaması kuralına rağmen bu oran 2016 yılında %12 seviyesinde kalmıştır.

ŞİDDET

51. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadeleyi yürüten kurumlar için ayrılan bütçe artırılmalıdır.

52. Kadınların maruz kaldıkları şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bir sonucudur. Toplum tarafından "normalleştirilen" ve "hoş görülen" şiddetin bir suç olduğunun anlaşılması ve kadınların kendilerini gerçekleştirmelerine engel olan gelenekler ile önyargıların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

53. Sadece toplumsal cinsiyet temelli şiddetle maruz kalanların başvurabileceği, bu alanda yeterli bilgi ve eğitime sahip uz-

manlar tarafından cevaplanan 7/24 hizmet sunan ulusal bir telefon hattı olmalıdır.

Türkiye’de halen hizmet sunan Alo 183 (Sosyal Destek Hattı) sadece şiddete maruz kalanlara özel bir uygulama değildir.

54. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede, şiddet mağduru kadınların ve çocuklarının güvende olabilmeleri için barınma imkanı sunacak farklı seçenekler oluşturulmalıdır.

Türkiye’de İlk Adım Birimleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), sığınma evleri gibi kurumlar aracılığıyla bu hizmet sunulmaya çalışılmaktadır, ancak oldukça yetersizdir. Avrupa Konseyi’nin bu konudaki minimum standartları temel alınarak yapılan hesaplamalara göre sadece kadınların barınabileceği minimum 399 sığınmaevinin sağlanması gerekmektedir.

Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı 109 kadın konukevi; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı 1 kadın konukevi; sivil toplum kuruluşlarına bağlı 1 ve yerel yönetimlere bağlı 32 olmak üzere toplam 143 konukevi bulunmaktadır.

55. Türkiye’de belediyeler tarafından finanse edilen sığınmaevi sayısı 32’dir, kanunen bu sayı 237 olmalıdır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000 üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için sığınmaevi açma zorunluluğu vardır.

56. Avrupa Konseyi’nin şiddetle mücadele konusundaki hizmetlerin minimum standartları dikkate alındığında, 200.000 kadına karşılık 1 tecavüz kriz merkezi açılmalıdır. Her bölgenin en az bir merkez içermesini de sağlayacak biçimde Türkiye’de minimum 199 tecavüz kriz merkezi bulunmalıdır.

57. Toplumsal cinsiyet temelli şiddete maruz kalan kadınların güçlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla her 50.000 kadına 1 psikolojik danışma merkezi olacak biçimde minimum 795 hukuki ve psikolojik danışma merkezi olmalıdır. Her bölgede kadınlara yönelik şiddet danışmanlığı konusunda en az bir uzman bulunmalıdır.

58. ŞÖNİM’lerin sayısı uzun zamandır he deflendiği gibi 81 il düzeyine ulaşmalıdır. Metropol illerde ise sadece 1 ŞÖNİM’in yeterli hizmet veremeyeceği dikkate alınarak sayının artırılması gereklidir.

Türkiye’de sadece 68 ŞÖNİM hizmet vermektedir.

59. Kadın cinayetleri konusunda güvenilir resmi istatistikler bulunmalıdır ve istatistikler kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Resmi rakamlar gerçeği yansıtmakta yeterli değildir. Medyaya yansıyan kadın cinayetleri haberlerini tarayarak elde edilen sonuçlara göre 2017 yılında erkekler tarafından 409 kadın öldürülmüş, 332 kadın cinsel şiddete, 387 çocuk ise istismara maruz kalmıştır.

60. Resmi evlenme yaşı 17’den 18’e çıkarılarak, çocuk yaştaki evliliklerin önüne geçilmesi hedeflenmelidir.

Bu adımlar toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana-akımlaştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin toplumun bütününe nüfuz etmesi, cinsiyet eşitliği yaklaşımının içselleştirilerek toplumun ve kurumların işleyişinin temel parçası haline gelmesi olarak tarif edilebilir.

